

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN TEKSTIILI- JA MUOTIALAN PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN LUONNOSTA (OPH-94-2022)

Suomen Luontopaneeli on tutustunut tekstiili- ja muotialan perustutkinnon perusteiden luonnokseen ja tehnyt seuraavia huomioita ja ehdotuksia rakenteesta.

Luonnon monimuotoisuus on häviämässä kovaa vauhtia ja luontokato onkin nostettu ilmastonmuutoksen rinnalle yhdeksi suurimmista ihmiskuntaa uhkaavista riskeistä (WEF 2022). Ilmastomuutos on onnistuneesti otettu huomioon monessa yhteiskunnan toiminnassa, mutta luontokato ei ole noussut vielä riittävän hyvin esille. Ilmastonmuutoksen torjunnalla on kuitenkin mahdollista aiheuttaa suurta haittaa luonnolle, mikäli luontokatoa ei ole otettu toimissa huomioon (UN 2019). Nämä ongelmat ovat toisiinsa limittyneet ja ne tulee aina ratkoa yhdessä. Tutkintojen kestävyysopinnoissa tulisi nostaa luontokadon torjunta keskusteluun aina kun ilmastonmuutoksesta puhutaan.

Tällä hetkellä suurella osalla Suomen väestöstä on heikot mahdollisuudet ymmärtää luontokatoa ja ilmastonmuutosta siten, että he voisivat toimia tietoperustaisesti suhteessa näihin ilmiöihin. Vastakkainasetteluja eri näkemysten välille rakentuukin helposti, mikä heikentää ympäristövastuullisen kansalaisyhteiskunnan kehitystä. Tilannetta voidaan parantaa kattavalla ympäristökasvatuksella, joka ulottuu kaikille koulutusasteille ja -aloille (Ahlvik ym. 2020).

Ammatillisten perustutkintojen arvoperustan mukaan tutkinnoissa ”rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle”. Luontopaneelin mielestä tämä on hyvä ja oikea huomio, olettaen, että ympäristö ymmärretään laajasti tarkoittamaan luontoa ja ilmastoa, sekä rakennetuissa että pääosin luonnonvaraisissa ympäristöissä.

Tulevaisuudentyöelämässä ympäristöasioihin (luonto ja ilmasto) tullaan törmäämään entistä enemmän. Yritykset ja organisaatiot laskevat tulevaisuudessa hiilijalanjälkensä lisäksi myös luontojalanjälkeään (S-ryhmä2022). Luonnon monimuotoisuuden ja luontokadon käsitteleminen kaikissa tutkinnoissa on näin ollen perusteltua. On tärkeää antaa opiskelijoille valmiuksia tehdä luonnon monimuotoisuuden tilaan myönteisesti vaikuttavia päätöksiä tulevassa työssään.

Nyt arvoperustaliitteen lisäksi luonnon monimuotoisuus on mainittu vain kerran (ammattillistenperustutkintojen pakollisten yhteisten opintojen ”yhteiskunta- ja työelämäosaaminen”, kestävän kehityksen edistäminen). Tämän tutkinto-osan tavoitteet ovat hyvät, mutta ne eivät ole riittäviä laajuudeltaan kaikkien tärkeiden asiakokonaisuuksien käsittelemiseksi. Luonnon monimuotoisuus olisi nostettava erikseen kestävän kehityksen teeman alta käsiteltäväksi omana kokonaisuutenaan.

Ammatillisten perustutkintojen yhteisissä vapaavalintaisissa opinnoissa ilmastonmuutos on otettu hyvin huomioon ilmastovastuullinen toiminta opintokokonaisuudessa. Sisällöt kyseisessä kokonaisuudessa ovat monipuoliset ja tavoitteet toimivia. Vastaavanlainen kokonaisuus toimisi myös luonnon monimuotoisuuden ja luontokadon käsittelemiseen. Koska luonnon monimuotoisuutta ei kuitenkaan ammattillisten opintojen yhteisissä osissa mainita näitä muutamia kertoja lukuun ottamatta, tulisi sen näkyä tutkintojen muissa osissa. Tutkinnoissa olisi tärkeää tunnistaa ainakin oman ammattialan keskeiset riskit luonnon monimuotoisuuden heikentämiselle, mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiselle, sekä ammatilliset mahdollisuudet vaikuttaa alan kehitykseen luonnon monimuotoisuuden tilan edistämisessä. Lisäksi luonnon itseisarvo tulee tunnistaa.

Tekstiili- ja muotiala on luonnon monimuotoisuuden kannalta kriittinen ala erityisesti luonnonvarojen käytön ja ylikulutuksen osalta. Tuotteiden pitkäkestoisuuteen ja laatuun panostaminen on tärkeää, mihin sisältyy ymmärrys materiaalien ylikansallisista tuotantoketjuista ja tuotantoprosessien läpinäkyvyydestä. Materiaalien tuotannossa (kuten puuvilla) on monia luontovaikutuksia, samoin jatkojalostamisessa (kuten viskoosi). Näiden merkitys sekä kuluttajuuden

että vaate- ja muotialan tuotannon kysymyksenä tulee tulevaisuudessa vain kasvamaan. Tekstiili- ja muotialan perustutkinnon suorittanut ”työskentelee laatu- ja kustannustietoisesti kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti”. Tämä ei kuitenkaan tällä hetkellä näy perustutkinnon perusteiden luonnoksessa riittävässä määrin luonnon monimuotoisuuden osalta.

Materiaalien ympäristövaikutusten selvittäminen, ja paikoin myös materiaalien valinta, ottaen huomioon ympäristövaikutukset ja/tai ekologisuuden, tulee esille joissain tutkinnon osissa. Huomattavasti useammin mainitaan hävikin minimoiminen, ja jätteiden oikeaoppinen lajittelu sekä hävittäminen. Tutkinnon osista 12:sta ympäristövaikutuksia, materiaalien kierrättämistä tai niiden ekologisuutta ei mainita millään tavalla.

Luonnon monimuotoisuuden käsittelyä tulisi lisätä kaikkiin tutkinnon osiin, joissa niiden käsittely tällä hetkellä on puutteellista tai aihetta ei käsitellä lainkaan. Opiskelijoiden oppimistavoitteena on useassa tutkinnon osassa kehitysehdotuksien tekeminen työyhteisössä omaan työhön liittyvissä asioissa. Luonnon monimuotoisuuden kannalta tämä tarkoittaa luonnonvarojen käytön pienentämisen lisäksi myös uusien ympäristöystävällisempien materiaalien, kemikaalien ja työtapojen suosimista. Siksi pelkästään hävikin minimoimisen, ja jätteiden oikeaoppisen lajitteluun sekä hävittämisen käsittelemisen ei ole riittävä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi luonnon monimuotoisuuden osalta.

Lisäksi haluamme huomauttaa, että luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta olennaisten asioiden osaaminen ja toteuttaminen käytännön työssä ei näy tutkinnon osien arviointiperusteissa. Arviointi ei pääsääntöisesti perustu tutkinnon osien sisältöjen hallintaan, vaan opiskelijan työskentelytaitoihin. Tutkinnon sisällöstä ja arviointiperusteista ei siis saa käsitystä siitä, mennäänkö aihealueiden käsittelyssä riittävän pitkälle, jotta opiskelijat saavat oikeasti valmiuksia luonnon monimuotoisuuteen liittyvien asioiden käsittelyyn työelämässä.

Erillisenä haluamme huomauttaa turkistuotteiden valmistamisen tutkinto-osasta. Turkistuotannon eettisten ongelmien takia turkistuotanto on vähentynyt maailmalla voimakkaasti. Tulevaisuudessa turkistuotteiden valmistaminen tulee todennäköisesti pohjautumaan voimakkaasti kiertotalousmateriaaleihin, tai joissain tapauksissa mahdollisesti riistaturkiksiin. Nämä tulisi näkyä tutkinnon osan sisällössä selkeästi.

Viitattu kirjallisuus:

Ahlvik L., Boström C., Bäck J., Herzon, I., Jokimäki J., Kallio, K. P., Ketola T., Kulmala L., Lehikoinen, A., Nieminen T.M., Oksanen E., Pappila M., Pöyry, J., Saarikoski, H., Sinkkonen, A., Sääksjärvi I., ja Janne S. Kotiaho. 2021. Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. Suomen Luontopaneeli. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1.

S-ryhmä. 2022. S-ryhmä kartoittaa luontohaittansa yhteistyössä tutkijoiden kanssa. <https://s-ryhma.fi/uutinen/s-ryhma-kartoittaa-luontohaittansa-yhteistyossa-tu/3n8n8f4TmcaAkFfzLS19dm>.

UN 2019. UN/Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General, Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, (United Nations, New York, 2019).

WEF 2022. The Global Risks Report 2022 | World Economic Forum ([The World Economic Forum](https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2022)).